Portugal

Tässä osassa kerrotaan Portugalin erityistuomioistuinjärjestelmän rakenteesta.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimet

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimilla tarkoitetaan pääsääntöisesti alioikeuksia (*Tribunais de comarca*). Nämä tuomioistuimet valmistelevat ja ratkaisevat asiat, jotka eivät kuulu muiden tuomioistuinten toimivaltaan. Alioikeuksiin kuuluu yleistä toimivaltaa käyttäviä tuomioistuimia ja erityistä toimivaltaa käyttäviä tuomioistuimia.

Alioikeudet jakautuvat osastoihin (*juízos*), jotka voivat olla erityisen toimivallan osastoja, yleisen toimivallan osastoja tai lähiosastoja. Osastot nimetään toimivallan ja sijaintikunnan mukaan.

Alioikeuksiin voidaan perustaa seuraavia erityisosastoja:

riita-asioiden keskusosasto (*Juízo Central cível*)

riita-asioiden paikallisosasto (*Juízo Local cível*)

rikosasioiden keskusosasto (*Juízo Central criminal*)

rikosasioiden paikallisosasto (*Juízo Local criminal*)

vähäisiä rikoksia käsittelevä paikallisosasto (*Juízo Local de pequena criminalidade*)

rikostutkintaosasto (*Juízo de instrução criminal*)

perheoikeudellisia asioita ja alaikäisiin liittyviä asioita käsittelevä osasto (*Juízo de família e menores*)

työoikeudellinen osasto (*Juízo do trabalho*)

kauppaoikeudellinen osasto (*Juízo* de comercio)

täytäntöönpano-osasto (*Juizo de execução*).

Lisäksi on olemassa laajennettua alueellista toimivaltaa käyttäviä tuomioistuimia, jotka ovat erityistuomioistuimia:

immateriaalioikeuksien tuomioistuin (*tribunal da propriedade intelectual*)

kilpailu-, sääntely- ja valvontaviranomaisia valvova tuomioistuin (*tribunal da concorrência, regulação e supervisão*)

merituomioistuin (*tribunal marítimo*)

rangaistusten täytäntöönpanotuomioistuin (*tribunal de execução das penas*)

rikostutkinnan keskustuomioistuin (*tribunal central de instrução criminal*).

Erityisosastot

Erityistä toimivaltaa käyttävistä erityisosastoista on syytä mainita erityisesti seuraavat:

Riita-asioiden keskusosasto (*Juízo Central cível*)

Riita-asioiden keskusosastojen toimivaltaan kuuluu seuraavaa:

Ne valmistelevat ja ratkaisevat tavanomaisessa menettelyssä käsiteltävät siviilioikeudelliset kanteet, joiden rahamääräinen arvo on yli 50 000,00 euroa.

Niillä on siviiliprosessilain (*Código do Processo Civil*) mukainen toimivalta käsitellä arvoltaan yli 50 000,00 euron siviilioikeudelliseen asiaan liittyvät täytäntöönpanokanteet tuomiopiireissä, jotka eivät kuulu minkään osaston tai erityistuomioistuimen toimivaltaan.

Ne valmistelevat ja ratkaisevat turvaamistoimia koskevat menettelyt, jotka liittyvät niiden toimivaltaan kuuluviin kanteisiin.

Ne käyttävät muuta laissa säädettyä toimivaltaa.

Perheoikeudellisia asioita ja alaikäisiin liittyviä asioita käsittelevät osastot (*Juízos de família e menores*)

Perheoikeudellisia asioita ja alaikäisiin liittyviä asioita käsittelevät osastot valmistelevat ja ratkaisevat **siviilisäätyyn ja perheoikeuteen** liittyvät

aviopuolisoiden hakemusasiat;

avoliittoon tai yhteiseen talouteen liittyvät hakemusasiat;

asumuseroon ja osituksen sekä avioeroon liittyvät kanteet;

siviilivihkimisen pätemättömäksi toteamiseen tai kumoamiseen liittyvät kanteet;

25. marraskuuta 1966 annetulla lain tasoisella asetuksella (*Decreto-Lei*) nro 47344 hyväksytyn siviililain (*Código Civil*) 1647 §:n ja 1648 §:n 2 momentin perusteella nostetut kanteet;

puolisoiden ja entisten puolisoiden välisten elatusmaksujen täytäntöönpanovaatimukset;

muut siviilisäätyyn ja perheoikeuteen liittyvät kanteet.

Näiden lisäksi niillä on toimivalta käsitellä asiat, jotka kuuluvat lain mukaan tuomioistuinten toimivaltaan asumuseron ja osituksen, avioeron sekä siviilivihkimisen pätemättömäksi toteamisen tai kumoamisen johdosta tehdyn omaisuuden selvityksen yhteydessä, sekä osituksen liittyvät erityistapaukset, joissa sovelletaan tällaista selvitystä koskevia sääntöjä.

Alaikäisten ja täysi-ikäisten lasten asioissa niiden toimivaltaan kuuluvat

huoltajuuden ja omaisuuden hallinnan määrääminen;

sen henkilön nimittäminen, jolla on oikeus tehdä oikeustoimia alaikäisen puolesta, sekä edunvalvojan nimittäminen edustamaan vanhempainvastuun alaisena olevaa alaikäistä tuomioistuimen ulkopuolisissa asioissa;

adoptiosopimuksen laatiminen;

vanhempainvastuusta määrääminen ja siihen liittyvien seikkojen selvittäminen;

alaikäisille sekä täysi-ikäisille ja 25. marraskuuta 1966 annetulla lain tasoisella asetuksella nro 47344 hyväksytyn siviililain 1880 §:ssä tarkoitetuille täysivaltaisille lapsille kuuluvan elatusavun määrän vahvistaminen ja elatusvaateiden täytäntöönpanon valmistelu ja määrääminen;

alaikäisten luovuttamista (oikealle holhoojalle) koskevat määräykset;

alaikäisen uskomista adoptiovanhemmaksi valitulle henkilölle adoptiota varten tai laitoksen huollettavaksi myöhempää adoptiota varten koskevan toimenpiteen määrääminen;

sijoituspäätöksen tekeminen ja purkaminen;

luvan myöntäminen alaikäisen lailliselle edustajalle tiettyihin toimiin, ilman lupaa tehtyjen toimenpiteiden vahvistaminen ja tiettyjen oikeuksien hyväksymisestä huolehtiminen;
päätösten tekeminen vakuuksista, joita vanhempien on järjestettävä alaikäisten lasten hyväksi;
vanhempainvastuun osittainen tai täydellinen poistaminen sekä vanhempainvastuuta koskevista, 25. marraskuuta 1966 annetulla lain tasoisella asetuksella nro 47344 hyväksytyn siviililain 1920 §:ssä säädetyistä rajoituksista määrääminen;
äitiyden tai isyyden selvittäminen viran puolesta sekä äitiyden tai isyyden riitauttamista koskevien kanteiden ja tutkinnan valmisteleminen ja ratkaiseminen;
päätöksen tekeminen lasten etu- ja sukunimistä, jos vanhemmat ovat niistä erimielisiä.
Edellisten lisäksi niiden toimivaltaan kuuluu seuraavaa:
kun lapselle on määrätty holhooja tai edunvalvoja, holhoojan tai edunvalvojan palkkion määrääminen; holhoojan, edunvalvojan tai holhouslautakunnan jäsenen luopumis-, vapauttamis- tai irtisanomispyynnön käsitteleminen; tiliotteiden nähtäväksi vaatiminen ja tarkastaminen; luvan antaminen laillisen kiinnityksen korvaamiseen; annetun vakuuden realisoinnista ja korvaamisesta määrääminen ja tilapäisen edunvalvojan nimittäminen edustamaan lasta tuomioistuimen ulkopuolella;
edunvalvojan nimittäminen edustamaan alaikäistä jokaisessa holhoukseen liittyvässä oikeudenkäynnissä;
adoptiopäätöksen muuttaminen, kumoaminen tai tarkistaminen; adoptoijan tilien nähtäväksi vaatiminen ja niiden tarkastaminen sekä adoptoitavan lapsen elatusmaksuun käytettävien tulojen määrän vahvistaminen;
päätöksen tekeminen alaikäisten lasten hyväksi järjestettyjen vakuuksien täydentämisestä tai vaihtamisesta;
vanhempien hoitamien tilien nähtäväksi vaatiminen ja tarkastaminen;
edellisen luettelon *a*–*m* kohdassa tarkoitettuihin menettelyihin liittyvien mahdollisten sivuasioiden käsitteleminen.
Nuorisorangaistusten ja lastensuojelun alalla niiden toimivaltaan kuuluu seuraavaa:
lastensuojeluun liittyvien asioiden valmistelu, käsittely ja ratkaiseminen;
vaadittujen lastensuojelutoimenpiteiden toteuttaminen ja täytäntöönpano, jos lapsi tai nuori on vaarassa eikä lastensuojelulautakunta ole toteuttanut toimenpiteitä;
nuoren tekemän rikoksen tutkintaan liittyvien tuomioistuimen toimien toteuttaminen;
alaikäisen 12–16-vuotiaan suorittamien laissa rikoksiksi katsottujen tekojen arviointi nuorisorangaistuksen määräämiseksi;
nuorisorangaistusten täytäntöönpano ja tarkistaminen;
nuorisorangaistuksen päättäminen tai päättymisen vahvistaminen;
koulukotiin sijoitettuun alaikäiseen sovellettavia kurinpitotoimenpiteitä koskevista päätöksistä tehdyn muutoksenhaun käsittely.
Työoikeudelliset osastot (*Juízos do trabalho*)
Työoikeudelliset osastot käsittelevät siviilioikeuden alalla muun muassa kysymyksiä, jotka liittyvät työsuhteisiin ja suhteisiin, joita solmitaan työsopimuksen tekemiseksi; työtapaturmiin ja ammattitauteihin; laissa työsopimukseen rinnastettaviin sopimuksiin sekä oppi- tai työharjoittelusopimuksiin. Ne käsittelevät myös lakkoihin liittyvät siviilioikeudelliset kysymykset.
Kauppaoikeudelliset osastot (*Juízos de comércio*)
Kauppaoikeudelliset osastot valmistelevat ja ratkaisevat
konkurssimenettelyt ja erityiset tervehdyttämismenettelyt;
kanteet, joissa vaaditaan toteamaan, että yhtiösopimusta ei ole tai että se on pätemätön, tai kumoamaan se;
työntekijöiden oikeuksiin liittyvät kanteet;
työntekijöiden oikeuksia koskevien päätösten lykkäämiseen ja kumoamiseen liittyvät kanteet;
yhtiöiden purkuun ja niiden omaisuuden realisointiin liittyvät kanteet;
eurooppayhtiöiden purkuun liittyvät kanteet;
holdingyhtiöiden purkuun liittyvät kanteet;
kaupparekisterilaissa (*Código do Registo Comercial*) tarkoitetut kanteet;
luotto- ja rahalaitosten omaisuuden realisointiin liittyvät kanteet.
Ne ratkaisevat myös kaupparekisterin rekisterinhoitajien määräyksiä koskevat muutoksenhaut sekä rekisterinhoitajien päätöksiä koskevat muutoksenhaut yhtiöiden purkamiseen ja niiden omaisuuden realisointiin liittyvissä hallinnollisissa menettelyissä.
Täytäntöönpano-osastot (*Juízos de execução*)
Täytäntöönpano-osastot käyttävät siviilioikeudellisten asioiden täytäntöönpanomenettelyissä siviiliprosessilain mukaista toimivaltaa, lukuun ottamatta asioita, joissa täytäntöönpano on annettu immateriaalioikeuksien tuomioistuimen, kilpailu-, sääntely- ja valvontaviranomaisia valvovan tuomioistuimen, merituomioistuimen, perheoikeudellisia asioita ja alaikäisiin liittyviä asioita käsittelevien osastojen, työoikeudellisten osastojen tai kauppaoikeudellisten osastojen tehtäväksi tai kun kyseessä on sellaisessa rikosoikeudellisessa menettelyssä annetun tuomion täytäntöönpano, jota ei rikosprosessilain mukaan voida käsitellä riita-asioiden osastossa.
Laajennetun toimivallan tuomioistuimet
Immateriaalioikeuksien tuomioistuimet (*Tribunais da propriedade intelectual*)
Immateriaalioikeuksien tuomioistuimet käsittelevät seuraavat asiat:
kanteet, joissa vaatimus koskee tekijänoikeuksia ja liitännäisoikeuksia;
kanteet, joissa vaatimus koskee teollisoikeuksia millä tahansa laissa säädetyllä tavalla;
teollisoikeuksista annetussa laissa (*Código da Propriedade Industrial*) ja muussa sovellettavassa lainsäädännössä tarkoitetut kanteet, joissa vaaditaan patenttien, lisäsuojatodistusten, hyödyllisyysmallien ja puolijohdetuotteiden piirimallien pätemättömäksi toteamista tai kumoamista, sekä vastakanteessa esitetyt vaatimukset rekisteröityjen mallien, tavaramerkkien, tunnusten, kunniamerkkien, alkuperänimitysten ja maantieteellisten merkintöjen pätemättömäksi toteamisesta tai kumoamisesta;
muutoksenhaut, jotka koskevat Portugalin kansallisen teollisoikeuksien viraston (*Instituto Nacional da Propriedade Industrial, I. P.* eli INPI, I. P.) päätöksiä, joissa myönnetään tai evätään jokin tekijänoikeus tai jotka liittyvät oikeuksien siirtämiseen, käyttölupiin, oikeuksien menettämiseen tai muihin toimiin, jotka vaikuttavat teollisoikeuksiin ja muuttavat niitä tai lakkauttavat ne;
INPI, I. P:n tekemiä päätöksiä ja toteuttamia toimenpiteitä, jotka ovat lain mukaan kannekelpoisia, koskeva muutoksenhaku ja tarkistaminen hallinnollisessa sakkomenettelyssä (*processo de contraordenação*);
kanteet, joissa vaatimuksen kohde liittyy internetin verkkotunnuksiin;
verkkotunnuksen ”.pt” rekisteröinnistä vastaavana viranomaisena toimivan Portugalin tietojenkäsittelytieteen säätiön (*Fundação para a Computação Científica Nacional*) päätöksiä, joilla rekisteröidään verkkotunnus ”.pt” tai evätään tai poistetaan sen rekisteröinti, koskeva muutoksenhaku;
kanteet, joissa vaatimuksen kohde liittyy liikenimiin tai yritysnimiin;

muutoksenhaut, jotka koskevat kirjaamo- ja notaaritoiminnasta vastaavan viraston (*Instituto dos Registos e do Notariado, I. P.* eli IRN, I. P.) päätöksiä liikenimien ja yritysnimien hyväksymisestä kansallista oikeushenkilörekisteriä (*Registo Nacional de Pessoas Colectivas*) koskevan säännöstön soveltamisalalla;
kanteet, joissa vaatimuksen kohde liittyy vilpilliseen kilpailuun tai liikesalaisuuksien rikkomiseen teollisoikeuksien alalla;
todisteiden hankkimiseen ja säilyttämiseen sekä tietojen antamiseen liittyvät toimenpiteet, kun tällaisia vaaditaan teollis- ja tekijänoikeuksien suojan alalla.

Kilpailu-, sääntely- ja valvontaviranomaisia valvova tuomioistuin (*tribunal da concorrência, regulação e supervisão*)

Kilpailu-, sääntely- ja valvontaviranomaisia valvova tuomioistuin **käsittelee muiden muassa** kysymykset, jotka liittyvät seuraavien sääntelyviranomaisten hallinnollisessa sakkomenettelyssä antamia päätöksiä, määräyksiä ja muita lain mukaan kannekelpoisia toimenpiteitä koskevaan muutoksenhakuun, tarkistamiseen ja täytäntöönpanoon: kilpailuviranomainen (*Autoridade da Concorrência*), kansallinen siviili-ilmailuviranomainen (*Autoridade Nacional da Aviação Civil*), Portugalin keskuspankki (*Banco de Portugal*) ja arvopaperimarkkinoiden valvontaviranomainen (*Comissão do Mercado de Valores Mobiliários*).

Merituomioistuin (*Tribunal marítimo*)

Merituomioistuin käsittelee seuraavat asiat:
yleisen lainsäädännön mukaiset korvaukset laivoille, aluksille tai muille uiville laitteille aiheutetuista tai niiden käytöstä merenkulussa aiheutuneista vahingoista;
merenkulussa käytettävien laivojen, alusten ja muiden uivien laitteiden rakennus-, korjaus-, osto- ja myyntisopimukset;
sopimukset merikuljetuksesta, yhdistetystä kuljetuksesta tai multimodaalikuljetuksesta;
sopimukset joki- tai kanavakuljetuksista 31. heinäkuuta 1972 annetulla lain tasoisella asetuksella nro 265/72 hyväksytyn satamaviranomaisten ohjesäännön (*Regulamento Geral das Capitanias*) liitteessä 1 määritellyin osin;
sopimukset laivojen, alusten ja muiden uivien laitteiden käytöstä merenkulussa, etenkin sopimukset niiden vuokralle ottamisesta tai vuokralle antamisesta rahakorvausta vastaan;
sopimukset merenkulussa käytettävien laivojen, alusten ja muiden uivien laitteiden sekä niiden lastien vakuuttamisesta;
laivoja ja aluksia koskevat kiinnelainat ja erioikeudet sekä kaikkia uivia laitteita ja niiden lastia koskevat takuut;
laivoihin, aluksiin, muihin uiviin laitteisiin ja niiden lasteihin liittyvät erityisoikeudenkäynnit;
laivoja, aluksia ja muita uivia laitteita koskevat turvaamistoimet, kun ne liittyvät laivojen, alusten ja muiden uivien laitteiden lastiin ja muuhun omaisuuteen;
samoin alustava pyyntö satamaviranomaisille turvaamistoimen kohteena olevan omaisuuden poiskuljettamisen estämiseksi;
yleiset ja erityiset merivahingot, mukaan lukien muihin merenkulkuun tarkoitettuihin uiviin laitteisiin kohdistuneet vahingot;
merenkulun avustus- ja pelastustoimenpiteet;
hinaus- ja luotsaussopimukset;
hylkyjen siirto;
siviilioikeudellinen vastuu meren ja muiden merioikeuden toimivaltaan kuuluvien vesien saastuttamisesta;
kalojen, äyriäisten, nilviäisten ja merikasvien pyyntiin ja nostoon käytettävien välineiden ja laitteiden sekä rautaesineiden, varusteiden, aseiden, muonavarojen ja muiden merenkulkuun tai kalastukseen käytettävien esineiden käyttö, menetys, löytäminen tai anastaminen sekä tälle aineistolle tuotetut tai sen kärsimät vahingot;
omaisuudelle yleisellä merialueella aiheutetut vahingot;
meriveden rannalle kuljettaman hylkytavaran ja esineiden omistus ja hallinta tai olemassa olevat jätteet, jotka lepäävät kyseisen alueen maaperän pinnalla tai pinnanalaisissa kerroksissa tai jotka ovat peräisin sisävesistä tai sijaitsevat niissä; tämä sillä edellytyksellä, että näillä on merkitystä merenkulun kannalta;
saaliit;
ylipäätään kaikki merenkulkuun liittyvät kauppaoikeuden piiriin kuuluvat asiat;
satamajohtajan päätöksiä koskevat muutoksenhaut merioikeuden alan hallinnollisessa sakkomenettelyssä.

Rangaistusten täytäntöönpanotuomioistuin (*Tribunal de execução das penas*)

Rangaistusten täytäntöönpanotuomioistuin avustaa ja valvoo rangaistuksen täytäntöönpanoa sekä päättää rangaistuksen tai lopullisessa tuomiossa määrätyn vapaudenmenetyksen muuttamisesta, korvaamisesta tai päättymisestä. Sen toimivaltaan kuuluu erityisesti seuraavaa:
lisärangaistuksena määrätyn karkotuksen täytäntöönpanosta määrääminen, vankeusrangaistuksen päättyneeksi toteaminen ja lisärangaistuksena määrätyn karkotuksen aikaistetusta täytäntöönpanosta määrääminen;
ehdottoman vankeusrangaistuksen, valvontarangaistuksen tai vapaudenrajoituksen käsittävän turvaamistoimenpiteen päättyneeksi toteaminen;
pidätys-, vangitsemis- ja vapauttamismääräysten antaminen;
rangaistuksen pakoilun toteaminen ja omaisuuden takavarikoinnista määrääminen, kun tuomittu on tahallisesti pakoillut vankeusrangaistuksen tai koulukotiin sijoittamisen täytäntöönpanoa kokonaan tai osittain;
rikosrekisteriin merkittyjen seikkojen tai tuomioiden väliaikaisesta peruuttamisesta päättäminen.

Rikostutkinnan keskustuomioistuin (*Tribunal central de instrução criminal*)

Rikostutkinnan keskustuomioistuin suorittaa rikostutkinnan, päättää asian edellyttämistä jatkotoimista ja vastaa tuomioistuimille kuuluvista tutkintatehtävistä, kun rikollinen toiminta on tapahtunut alueilla, jotka kuuluvat useamman ylioikeuden (*Tribunais da Relação*) toimivaltaan, sekä aina kun kyseessä on jokin seuraavista rikoksista:
rauhaa ja ihmisyyttä vastaan tehdyt rikokset;
terroristijärjestöjen rikokset ja terrorismi;
valtion turvallisuuteen kohdistuvat rikokset, vaalirikoksia lukuun ottamatta;
huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden ja niiden lähtöaineiden laiton kauppa (paitsi jos kyseessä on myynti valmistajalta suoraan kuluttajalle) ja rikollisryhmäksi järjestäytyminen huumausainekauppaa varten;
rahanpesu;
korruptio, julkisten varojen väärinkäyttö ja virka-aseman väärinkäyttö;
velallisen epärehellisyys;
virkavelvollisuuden rikkominen julkisen sektorin talousyksikössä;
etuuksiin, tukiin tai saataviin liittyvä petos;
erityisesti tietotekniikkaa käyttäen toteutetut järjestelmälliset talousrikokset;
kansainväliset tai rajatylittävät talousrikokset.

Päivitetty viimeksi: 29/01/2024

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä.Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.